

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

Введено в дію наказом ректора
№ 0526-І від 08 червня 2023р.

МЕТОДИЧНА ІНСТРУКЦІЯ.

Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми
навчальної дисципліни

Версія 03

1. Загальні положення

1.1 Методична інструкція (далі – Інструкція, МІ) встановлює порядок розробки, загальні вимоги до структури, змісту, оформлення, а також процедуру затвердження та оновлення робочих програм навчальних дисциплін (далі – програми, РПНД) у Сумському державному університеті.

1.2 РПНД – основний документ навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни, що визначає її обсяг, зміст, цілі, програму вивчення, заплановані результати навчання, види навчальної діяльності та навчальних занять, методи викладання та навчання, методи та критерії оцінювання та ресурсне забезпечення.

1.3 РПНД складається із основних елементів/розділів (титульний аркуш, рецензування та погодження, силабус та програма навчальної дисципліни). Додатками до РПНД є: таблиця з узгодженням результатів навчання з методами викладання, навчання та оцінювання; регламент навчальної дисципліни.

1.4 Дія цієї Інструкції поширюється на РПНД підготовки фахівців освітніх ступенів (далі – ОС) «бакалавр», «магістр» та «доктор філософії».

1.5 Вимоги Інструкції розповсюджуються на всі структурні підрозділи, що є розробниками РПНД. Виключенням є РПНД спеціальностей медичного спрямування, до яких можуть встановлюватися додаткові вимоги уповноваженими на це органами.

1.6 Інструкція складена з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, враховує Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни МОН України¹⁾, принципи європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи²⁾, Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти³⁾.

¹⁾ Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення Лист МОН України від 09.07.2018 № 1/9-434

²⁾ Довідник користувача ЕКТС 2015 р. (переклад українською мовою) [Електронний ресурс] – URL: <https://naps.gov.ua/ua/press/announcements/860/>.

³⁾ Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels. 2015.

МОН України	Методична інструкція.	стор.2
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

1.7 Інструкція діє в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішній нормативній базі провадження освітньої діяльності⁴⁾, є складовою останньої та розміщується у відповідному електронному Реєстрі.

1.8 РПНД складається одна на всі форми навчання з зазначенням навчального навантаження здобувачів вищої освіти окремо за кожною.

1.9 РПНД, у разі наявності такої необхідності, може бути адаптована для забезпечення освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами, в тому числі для дистанційного навчання.

2. Вимоги до мови підготовки робочих програм

Для дисциплін, що викладаються українською мовою, РПНД та силабус готується українською мовою. Для дисциплін, що викладаються іноземними мовами, РПНД виконується українською мовою та мовою викладання.

3. Вимоги до структури робочих програм

РПНД оформляється за формою, наведеною у додатку 1, та, як правило, має такі складові:

3.1 титульну сторінку;

3.2 дані про рецензування та погодження;

3.3 розділ «Силабус навчальної дисципліни», включаючи:

3.3.1 підрозділ «Загальна інформація про навчальну дисципліну», що містить такі дані:

- повна назва навчальної дисципліни;
- повна офіційна назва закладу вищої освіти;
- повна назва структурного підрозділу;
- рівень вищої освіти;
- семестр вивчення навчальної дисципліни;
- обсяг навчальної дисципліни;
- мова(и) викладання;

3.3.2 підрозділ «Місце навчальної дисципліни в освітній програмі», що наводить такі дані:

- статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова);
- передумови для вивчення дисципліни;
- додаткові умови;
- обмеження;

3.3.3 підрозділ «Мета навчальної дисципліни»;

3.3.4 підрозділ «Зміст навчальної дисципліни»;

3.3.5 підрозділ «Очікувані результати навчання навчальної дисципліни»;

3.3.6 підрозділ «Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів»;

3.3.7 підрозділ «Роль навчальної дисципліни у формуванні соціальних навичок»;

3.3.8 підрозділ «Види навчальних занять»;

3.3.9 підрозділ «Стратегія викладання та навчання»;

- методи викладання та навчання;

⁴⁾ Положення про організацію освітнього процесу в СумДУ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти Сумського державного університету.

МОН України	Методична інструкція.	стор.3
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

- види навчальної діяльності;

3.3.10 підрозділ «Методи та критерії оцінювання»;

- критерії оцінювання;
- методи поточного формативного оцінювання;
- методи підсумкового сумативного оцінювання;

3.3.11 підрозділ «Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни», включаючи складові:

- засоби навчання;
- інформаційне та навчально-методичне забезпечення;

3.4 розділ «Програма навчальної дисципліни».

3.5 Додаток 1. Таблиця з узгодженням результатів навчання з методами викладання, навчання та оцінювання відповідно до додатку 2 цієї Інструкції.

3.6 Додаток 2. Регламент навчальної дисципліни відповідно до додатку 3 цієї Інструкції.

4. Вимоги до змісту та оформлення РПНД

4.1 На **Титульній сторінці** у табличній формі приводиться: назва рівня вищої освіти (для РПНД підготовки здобувачів вищої ОС «бакалавр» зазначається – «перший (бакалаврський) рівень», ступеня «магістр» – «другий (магістерський) рівень»); код і найменування спеціальності(ей) відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.04.2015 № 266 (зі змінами та доповненнями); назва освітньої програми або зазначається, що дисципліна викладається для всіх освітніх програм зазначених спеціальностей.

4.2 У частині «Рецензування та погодження робочої програми навчальної дисципліни» наводяться дані про її розгляд та схвалення.

У табличній формі наводяться:

- дані рецензентів або дані про розгляд проекту РПНД експертною радою роботодавців;
- дані про розгляд та схвалення програми на засіданні членів робочої(их) проєктної(их) груп(и) освітньої(их) програм(и), що передбачає(ють) вивчення цієї дисципліни
- дані про розгляд та схвалення програми на засіданні кафедри, що відповідає за викладання навчальної дисципліни.

У цій частині також наводяться дані про актуалізацію РПНД відповідно до додатку 4 цієї Інструкції.

4.3 Розділ «**Силабус навчальної дисципліни**» є складовою РПНД, що містить основну суттєву інформацію про неї, та підлягає оприлюдненню на веб-сайті університету. Його основною метою є інформування здобувачів вищої освіти та / або абітурієнтів про цілі, зміст, результати навчання, методи викладання, навчання та оцінювання у межах окремої навчальної дисципліни.

4.3.1 У підрозділі силабусу «*Загальна інформація про навчальну дисципліну*» зазначається:

- *Повна назва навчальної дисципліни* – зазначається без скорочень відповідно до навчального плану.
- *Повна офіційна назва закладу вищої освіти*. Зазначається: «Сумський державний університет». При підготовці здобувачів вищої освіти за програмами подвійних або спільних дипломів додатково приводяться повні офіційні назви всіх закладів вищої освіти, що здійснюють викладання дисципліни, з зазначенням закладу-координатора та назв країн, де ці заклади розташовані.

МОН України	Методична інструкція.	стор.4
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

- *Повна назва структурного підрозділу* – зазначається без скорочень назва інституту (факультету) та кафедр(и), що забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти за цією навчальною дисципліною.
- *Рівень вищої освіти.* Зазначається рівень вищої освіти, на якому реалізується навчальна дисципліна, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та в трьох рамках кваліфікацій: Національній рамці кваліфікацій України (далі – НРК України), Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж життя (EQF-LLL) та Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (FQ-EHEA).
- *Семестр (и) вивчення навчальної дисципліни.* Зазначається семестр (и) та період, протягом якого вивчається навчальна дисципліна.
- *Обсяг навчальної дисципліни.* Зазначається обсяг дисципліни у кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (відповідно до ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»).
- *Мова(и) викладання.* Зазначаються мови, за якими проводиться освітня діяльність відповідно до освітньої програми.

4.3.2 У підрозділі силабусу «*Місце навчальної дисципліни в освітній програмі*» наводиться дані про:

- *Статус дисципліни.* Зазначається, що навчальна дисципліна є обов'язковою або вибірковою та наводиться перелік відповідних спеціальностей / освітніх програм. Для вибіркової дисципліни циклу загальної підготовки зазначити – «доступна для всіх здобувачів вищої освіти».
- *Передумови для вивчення дисципліни.* У разі потреби, наводиться перелік дисциплін, що мають бути вивчені раніше, та /або перелік раніше здобутих результатів навчання (наприклад, «Необхідні знання з: теорії ймовірності та математичної статистики, алгебри, математичного аналізу»). В іншому випадку зазначити, що передумови відсутні. При формулюванні цього пункту для обов'язкових освітніх компонентів керуватись структурно-логічною схемою освітньої програми.
- *Додаткові умови.* У разі потреби, наводиться перелік дисциплін, що мають бути вивчені одночасно з цією дисципліною (наприклад, «Методи дослідження для географії людини» та «Дизайн дослідження в географії людини»). В іншому випадку зазначити, що додаткові умови відсутні. При формулюванні цього пункту для обов'язкових освітніх компонентів керуватись структурно-логічною схемою освітньої програми.
- *Обмеження.* У разі потреби, наводиться перелік дисциплін, що, з будь-яких причин, не можна поєднувати з цією дисципліною, наприклад, через збіг змісту. В іншому випадку зазначити, що обмеження відсутні.

4.3.3 У підрозділі силабусу «*Мета навчальної дисципліни*» для обов'язкових дисциплін стисло зазначається місце в освітній програмі у зіставленні з її загальними цілями та завданнями. Для вибіркової дисципліни наводиться стисле пояснення можливостей та переваг, що надає вивчення дисципліни. Мету навчальної дисципліни слід формувати з урахуванням наступних вимог:

- 1) формулювання має бути спрямоване на здобувача вищої освіти, а не на викладача;
- 2) формулювання має відповідати рівню рамки кваліфікацій, на якому викладається дисципліна (крім вибіркової дисципліни ЗП-каталогу);
- 3) визначення у стислій формі ключових результатів засвоєння цієї дисципліни. Мета має бути єдиною, глобальною та конкретною;

МОН України	Методична інструкція.	стор.5
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

4) у формулюванні неприпустимо застосовувати слова, що вказують на конкретний результат навчання. До них відносяться: мати уявлення, ознайомити, знати, вміти, володіти, мати навички та похідні від них;

5) обсяг тексту при характеристиці мети навчальної дисципліни не повинен перевищувати 300 знаків (з урахуванням пробілів).

Приклад: «Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами сучасного конструктивного, фундаментального мислення та системи спеціальних знань у галузі фінансової математики, прийняття рішень, теорії ризиків та здатності їх використовувати в галузях фінансів, страхування, перестраховання».

4.3.4 У підрозділі силабусу «Зміст навчальної дисципліни» наводиться коротка та інформативна характеристика дисципліни за темами з визначенням ключових питань, що будуть вивчатись (не менше ніж 200 знаків). Має надаватись достатньо інформації, щоб дати чітке уявлення всім зацікавленим особами про зміст навчальної дисципліни.

Приклад: «Тема 1. Стохастичні ситуації та їх математичні моделі у фінансовій математиці».

Вступ. Математичні моделі у фінансовій та страховій математиці. Позов як випадкова величина, її характеристики. Розподіл суми незалежних позовів. Умовні розподіли, щільність. Умовне математичне сподівання.

4.3.5 У підрозділі силабусу «Очікувані результати навчання навчальної дисципліни» має висвітлюватись сукупність знань, умінь, навичок, набутих здобувачем вищої освіти у процесі вивчення дисципліни, що можна ідентифікувати, кількісно оцінити і виміряти. Для обов'язкових дисциплін формулювання результатів навчання має базуватися на програмних результатах навчання та деталізувати їх. Кількість результатів навчання, визначених для дисципліни обсягом 5 кредитів, як правило, має становити 3-5. Для дисциплін більшого обсягу загальна кількість очікуваних результатів навчання має не перевищувати 8.

Результати навчання мають відповідати таким критеріям ⁵⁾:

- бути чіткими та однозначними, дозволяючи чітко окреслити зміст вимог до здобувача вищої освіти;
- бути діагностичними (тобто результати навчання повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення);
- бути вимірюваними (має існувати спосіб та шкала для вимірювання досягнення результату прямими або непрямими методами, рівнів досягнення складних результатів);
- бути сформульованими відповідно до правил (подано далі).

Правила визначення та формулювання результатів навчання у РПНД ⁵⁾:

- визначити дієслово в активній формі;
- визначити тип навчання, наприклад, набуття знань, розвиток розуміння та процесу пізнання, набуття навичок або професійних поглядів тощо;
- вказати предмет вивчення або предмет дії (іменник, що вживається за дієсловом);
- за необхідності, навести стандарт та умови / обмеження, за яких необхідно демонструвати результат навчання (таблиця 1).

⁵⁾ Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 30.03.2020 № 584.

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	стор.6
СумДУ		Версія 03

Таблиця 1. Правила визначення та формулювання результатів навчання

Дієслово	Тип	Предмет	Стандарт	Контекст (умови, обмеження, обсяг, тощо)
робити	виміри, розрахунки (знання)	фізичних величин	згідно з планом проведення експерименту	порівнювати результати з уже створеним знанням та теоріями, а також робити висновки (враховуючи міру невизначеності)

При формулюванні результатів навчання слід враховувати рівень вищої освіти (чим вище рівень, тим складніше мають бути результати навчання) та курс вивчення навчальної дисципліни (результати навчальних дисциплін, що викладаються на старших курсах, як правило, мають бути складнішими, ніж на 1-2 курсах) (таблиця 2).

Таблиця 2. Правила формулювання результатів навчання за рівнями вищої освіти

Рівень	Очікувані результати навчання
Перший рівень (бакалаврат)	генерувати та виражати нові ідеї чи генерувати розв'язання окреслених проблем чи ситуацій
Другий рівень (магістратура)	генерувати оригінальні, якісні ідеї, що можуть бути чітко окреслені та дійсно корисні як у відомих, так і в незнайомих ситуаціях
Третій рівень (аспірантура)	генерувати оригінальні, практичні, придатні до застосування та складні ідеї та рішення, що мають вплив на власні процеси та на інших

Для забезпечення системності та ідентичності під час опису результатів навчання рекомендовано використовувати класифікацію Б. Блума відповідно до додатка 5.

4.3.6 У підрозділі «Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів» наводиться перелік програмних результатів, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна, з застосуванням нумерації програмних результатів, визначених в освітній програмі. При формуванні цього розділу слід керуватись розділом 5 опису освітньої програми «Матриця забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми».

Цей підрозділ не заповнюється для вибіркокових дисциплін.

4.3.7 У підрозділі «Роль навчальної дисципліни у формуванні соціальних навичок» наводиться перелік загальних компетентностей (з застосуванням нумерації загальних компетентностей, визначених в освітній програмі), а також міжсекторних навичок та «ключових компетентностей», що стосуються впровадження Цілей сталого розвитку (системне та критичне мислення, самосвідомість, комплексне розв'язання проблем; творчість, підприємливість, допитливість та навички навчання, соціальна відповідальність, уміння взаємодіяти з людьми, уміння працювати у міждисциплінарних умовах тощо), досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна. При формуванні цього розділу слід керуватись розділом 4 опису освітньої програми «Матриця забезпечення програмних компетентностей відповідними компонентами освітньої програми» з дотриманням для обов'язкових навчальних дисциплін.

4.3.8 У підрозділі силабусу «Види навчальних занять» наводиться перелік та зміст навчальних занять (обсяг опису має становити не менше ніж 200 знаків).

МОН України	Методична інструкція.	стор.7
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

Основними видами навчальних занять є лекція, лабораторне, практичне, тренінг (практикум), семінарське, індивідуальне заняття, консультація. Їх деталізована характеристика наведена в «Положенні про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті».

Тема 1. Базові поняття теорії грошей

Лк 1. Сутність та функції грошей.

Необхідність та концепції походження грошей, специфічний характер вартості грошей, розвиток форм вартості, функції грошей.

СЗ 1. Сутність, функції, роль грошей, концепції походження грошей, специфічний характер вартості грошей, розвиток форм вартості, функції грошей, якісні властивості грошей, роль грошей в сучасній грошовій економіці.

ПР 1. Грошовий оборот і грошова маса:

Вирішення практичних завдань щодо застосування моделі сукупного грошового обороту, законів грошового обігу, з'ясування механізму грошово-кредитної мультиплікації.»

4.3.9 У підрозділі силабусу «*Стратегія викладання та навчання*» характеризуються:

- *Методи викладання та навчання.*

Характеризуються обрані для дисципліни методи викладання та навчання, що мають бути обов'язково пов'язані з очікуваними результатами навчання. При цьому, якщо результати навчання базуються на знаннях, можуть бути обрані основні традиційні методи навчання, такі як лекції-візуалізації, проблемні лекції. Якщо результати навчання зосереджуються на уміннях та навичках, мають бути обрані методи, що дозволяють здобувачам вищої освіти розвивати їх, наприклад, лабораторні експерименти.

При формуванні цього підрозділу необхідно враховувати не тільки методи навчання, що використовуються в аудиторії, але й методи, що використовуються для сприяння та підтримки навчання здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи. Також слід звернути увагу на методи, що використовуються для набуття здобувачами освіти соціальних навичок (додаток б).

Приклад: «Дисципліна передбачає навчання через:

МН1. лекційне навчання;

МН2. практико-орієнтоване навчання;

МН3. кейс-орієнтоване навчання.

Лекції надають студентам матеріали з корпоративних фінансів з різних точок зору, що є основою для самостійного навчання здобувачів вищої освіти (РН 1). Лекції доповнюються практичними заняттями, що надають студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах (РН 1 та РН 2). Кейс-орієнтоване навчання передбачає визначення студентами того, чи принесла компанія цінність своїм акціонерам, оцінку та аналіз фінансової стійкості бізнесу, визначення альтернативної вартості бізнесу з використанням різних моделей (включаючи необхідність розрахунку вартості капіталу) на основі реальних кейсів конкретної компанії (результати навчання РН 1, РН 2, РН 3). Самостійному навчанню сприятиме підготовка до лекцій, практичних занять, а також робота в невеликих групах для підготовки презентацій, що будуть представлені іншим групам, а потім проаналізовані, обговорені та продемонстровані у звіті про виконання завдань кейс-орієнтованого навчання. Під час підготовки до презентацій за результатами кейс-орієнтованого навчання студенти розвиватимуть навички самостійного навчання, швидкого критичного читання, синтезу та аналітичного мислення».

МОН України	Методична інструкція.	стор.8
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

- *Види навчальної діяльності.*

Наводяться обрані для дисципліни види навчальної діяльності, що формують навчальне навантаження здобувача вищої освіти, та реалізуються в аудиторній та самостійній роботі, в тому числі шляхом виконання індивідуальних завдань.

Індивідуальні завдання (ІЗ) – завершена теоретична або практична індивідуальна навчальна робота в межах програми окремої дисципліни або освітньої програми в цілому, що виконується здобувачем вищої освіти на основі знань, умінь і навичок, набутих у процесі навчання.

Індивідуальні завдання можуть виконуватись у формі обов'язкових домашніх завдань (розрахункових, графічних, розрахунково-графічних робіт тощо), курсових, науково-дослідних робіт (проектів). Вимоги щодо їх підготовки та забезпечення методичними рекомендаціями наведені у «Положенні про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті».

Приклад: « НД 1. Два есе за темою на вибір в межах тем 1-5 змісту дисципліни;

НД 2. Розрахункова робота за темою 4;

НД 3. Виконання кейсу за результатами вивчення тем 1-6.»

4.3.10 У підрозділі силабусу «*Методи та критерії оцінювання*» наводяться такі складові.

- *Критерії оцінювання, що використовуються для оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти у цій навчальній дисципліні.*

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки необхідно визначати за допомогою якісних критеріїв та трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової шкали.

Під час проведення контрольних заходів в університеті використовується, як правило, 100-бальна шкала оцінювання (крім спеціальностей медичного спрямування). В силабусі наводиться шкала, що використовується при вивченні дисципліни.

- *Методи поточного формативного оцінювання.* Наводиться перелік методів поточного формативного оцінювання, що використовуються в межах дисципліни.

Формативне оцінювання (оцінювання для навчання) – це зворотний зв'язок, який здобувач регулярно отримує впродовж проходження курсу. Основна мета – дати йому (та викладачеві) інформацію про поточний рівень навчальних досягнень та шляхи їх покращення. Таке оцінювання може бути без балів або додавати невеликий бал до фінальної оцінки. Зворотний зв'язок супроводжує кожен етап навчального процесу ⁶.

Методами формативного оцінювання є опитування, тестування, перевірка та проміжне оцінювання письмових завдань (робіт, звітів про виконання лабораторних робіт), самооцінка, тощо. До об'єктів оцінювання можуть також включатися такі, що дозволяють оцінити отримання загальних компетентностей (soft skills): наприклад: «Виконання роботи у визначений термін, презентація результатів виконання завдання,»

⁶ Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах передвищої та вищої освіти. Міністерство освіти і науки України.

МОН України	Методична інструкція.	стор.9
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

Поточне формативне оцінювання призначене для визначення здобувачами вищої освіти своїх проміжних досягнень та їх покращення надалі, та, як правило, не впливає на підсумкову оцінку за дисципліною.

- *Методи підсумкового сумативного оцінювання.* Наводиться опис методів та заходів підсумкового сумативного оцінювання, результати якого використовуються викладачами для встановлення факту та рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих у дисципліні результатів навчання.

Підсумкове сумативне оцінювання включає:

- форму підсумкового контролю за навчальною дисципліною, визначену навчальним планом та освітньою програмою (екзамен, диф.залік; залік).
- форми підсумкових контрольних заходів на основі оцінювання навчальної діяльності під час аудиторної та/або самостійної роботи, в тому числі виконання індивідуальних завдань, що визначає викладач (лектор, керівник курсу за участю викладачів, які ведуть практичні, лабораторні чи інші заняття).

Для дисципліни обсягом 5 кредитів рекомендовано визначити не більше 4 підсумкових контрольних заходів, для дисциплін з обсягом більше ніж 5 кредитів – не більше 6.

Методи підсумкового сумативного оцінювання мають відповідати очікуваним результатам навчання з дисципліни, бути спрямованими на оцінювання здатності здобувачів вищої освіти використовувати знання у практичних ситуаціях, а не просто на запам'ятовування інформації.

Критерії підсумкового сумативного оцінювання, не пов'язані із результатами навчання (відвідування занять, кількість виступів на семінарах тощо) не можуть бути використані для підсумкового оцінювання з дисципліни.⁷⁾ У разі необхідності враховувати роботу в аудиторії здобувача вищої освіти в підсумковій оцінці має бути передбачена певна звітна форма (наприклад, звіт за семінарським заняттям).

При виборі методів підсумкового сумативного оцінювання необхідно враховувати об'єкти оцінювання та рівень очікуваних результатів навчання з урахуванням вимог НРК (таблиця 3).

Таблиця 3 Приклад вибору методів та об'єктів підсумкового сумативного оцінювання:

<i>Результат навчання</i>	<i>Метод</i>	<i>Об'єкт</i>
Вміти робити виміри фізичних величин згідно з планом проведення експерименту	Опитування	знання правил виміру
	практична перевірка	вміння виміряти фізичні величини згідно з планом проведення експерименту
Розуміти принципи, методи та інструменти державного регулювання економіки	Тестування	знання про інструменти державного регулювання економіки
	перевірка письмового практичного завдання	вміння оцінити наслідки застосування інструментів державного регулювання
	перевірка виконання кейсу	вміння оцінити потребу застосування, обрати метод регулювання, розуміє наслідки державного регулювання

Опис методів підсумкового сумативного оцінювання подається із зазначенням: короткої характеристики контрольних заходів; запланованих за ними дедлайнів; способів зворотного зв'язку; максимальної кількості балів; мінімального порогового рівня оцінки, за якої можлива загальна позитивна оцінка з дисципліни; можливості перескладання з метою підвищення

⁷⁾ Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення Лист МОН України від 09.07.2018 № 1/9-434

МОН України	Методична інструкція.	стор.10
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

оцінки. При описі цього пункту також чітко зазначаються умови допуску до підсумкового семестрового контролю. Якщо серед результатів навчання дисципліни є такі, що не можуть бути перевірені на екзамені, в цьому пункті формулюються додаткові вимоги. Для кожного із наведених заходів контролю в регламенті мають бути розроблені критерії оцінювання, деталізовані в методичному забезпеченні.

Приклад: «Студент не допускається до іспиту, якщо не виконав 80 % лабораторних робіт з дисципліни, та якщо хоча б за одним із заходів контролю отримав незадовільну оцінку. Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит має бути не менше ніж 25 балів».

4.3.11 У підрозділі силабусу «Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни» наводиться складові:

- *Засоби навчання.* Характеризуються інструменти, обладнання та спеціалізоване програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою).
- *Інформаційне та навчально-методичне забезпечення* – передбачає сформований перелік доступних для здобувачів вищої освіти джерел інформації у розрізі: друковані наукові, навчально-методичні, науково-популярні та інші видання; електронні видання; відкриті державні реєстри; оприлюднені документи та офіційні сайти органів статистики, інших установ та організацій; відкриті бази даних; аудіо- та відеозаписи; інші матеріали та джерела інформації.

Рекомендовані для вивчення дисципліни література та інші джерела інформації мають бути доступні здобувачам освіти на безоплатній основі, зокрема у бібліотеці та на електронних ресурсах університету; у визначених у РПНД відкритих державних реєстрах, інформаційних системах, базах даних тощо; на зазначених у РПНД зовнішніх електронних ресурсах, що надають вільний доступ до інформації, в тому числі масових онлайн-курсів. Перелік структурується з виділенням наступних складових:

- основна література, що охоплює основний зміст навчальної дисципліни або її окремих складових у кількості не більше ніж 5 джерел;
- допоміжна література;
- інформаційні ресурси в Інтернеті.

У перелік основної літератури повинна включатися література не старше ніж 5 років, до переліку допоміжної – як правило, не старше ніж 10 років (до виключень можуть відноситись законодавчі та нормативно-правові акти, фундаментальні праці в рамках певної предметної галузі тощо). Рекомендованим є включення інформаційних джерел англійською мовою (крім дисциплін, що передбачають формування мовних компетентностей).

Інформаційні ресурси в Інтернеті містять перелік назв (та посилань) до рекомендованих сайтів, програмного забезпечення, відео та інших електронних ресурсів, що підтримують вивчення здобувачем вищої освіти навчальної дисципліни.

4.4 Розділ «Програма навчальної дисципліни». У ньому наводиться розподіл годин, передбачених навчальним планом, за темами та видами занять, включаючи всі види навчальної діяльності в рамках аудиторної та самостійної роботи здобувача.

4.5 У додатку 1 до РПНД наводиться Таблиця з узгодженням результатів навчання з методами викладання, навчання та оцінювання. У ній зазначаються види навчальних занять, навчальної діяльності, методів та технологій викладання, засобів навчання, методів та критеріїв оцінювання, що забезпечують досягнення програмних компетентностей / результатів навчання.

МОН України	Методична інструкція.	стор.11
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

Для заповнення таблиці рекомендується використовувати скорочені позначення, що були введені у відповідних розділах силабусу.

4.6 У додатку 2 до РПНД наводиться Регламент дисципліни, який містить основну інформацію про канали зв'язку з викладачем, навчальні платформи, політики навчальної дисципліни. Регламент містить:

- 4.6.1 загальну інформацію про навчальну дисципліну, а саме: ступінь вищої освіти, спеціальність, освітню програму, на якій навчаються здобувачі, рік та семестр навчання, форму навчання здобувачів та мову викладання;
- 4.6.2 прізвище, ім'я та по батькові викладача;
- 4.6.3 контактна інформація викладача: місцезнаходження робочого місця (адреса), e-mail, контактний номер телефону (за наявності);
- 4.6.4 час та місце проведення консультацій;
- 4.6.5 посилання на освітні платформи, що використовуються для проведення онлайн занять;
- 4.6.6 засоби зворотного зв'язку з групою щодо отримання та опрацювання виданих матеріалів;
- 4.6.7 політики курсу:
 - політика щодо академічної доброчесності;
 - політика щодо використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань навчальної дисципліни;
 - політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу;
 - політика щодо відвідування;
 - політика оцінювання;
 - політика щодо оскарження результатів оцінювання.

5. Вимоги та порядок введення в дію й оприлюднення РПНД

5.1 РПНД розробляється викладачем (кількома викладачами) кафедри, якій доручено її викладання. Відповідальність за забезпечення навчальних дисциплін РПНД несе завідувач кафедри, за якою дисципліна закріплена.

5.2 РПНД створюється в Інформаційному сервісі «Робочі програми» особистого кабінету викладача, що надає можливість створювати, редагувати РПНД, а також забезпечує електронний документообіг при погодженні РПНД, їх затвердженні, рецензуванні, актуалізації та перезатвердженні.

5.3 Для забезпечення якості освітньої діяльності кожна РПНД проходить рецензування за участі стейкхолдерів, наукових чи науково-педагогічних працівників – експертів з відповідних спеціальностей. Як правило:

- дисципліни циклу загальної підготовки проходять рецензування науковим, науково-педагогічним працівником – експертом з відповідної спеціальності (додаток 7);
- дисципліни професійної та практичної підготовки проходять рецензування на засіданні експертної ради роботодавців з відповідної спеціальності. Позитивною є практика, за якою РПНД проходить додаткове рецензування представниками ринку праці, професійного середовища тощо.

5.4 РПНД професійної підготовки обговорюється та схвалюється на засіданні робочої проєктної групи освітньої програми, для якої вона викладається. При поданні проєкту РПНД на розгляд до неї додаються витяг з протоколу засідання експертної ради роботодавців.

РПНД має бути схвалена на засіданнях робочих проєктних груп всіх освітніх програм, для яких вона викладається дисципліна. Схвалення РПНД робочою проєктною групою реалізується в інформаційному сервісі «Робочі програми» гарантом кожної освітньої програми через особистий кабінет.

МОН України	Методична інструкція.	стор.12
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

5.5 РПНД, що пройшли рецензування, схвалені робочою(ими) проєктною(ими) групою(ами) освітньої(их) програм(и), обговорюються та схвалюються на засіданні кафедри, за якою закріплена дисципліна.

Схвалення РПНД реалізуються в інформаційному сервісі «Робочі програми» завідувачем кафедри через особистий кабінет.

5.6 Після схвалення на засіданні кафедри РПНД подаються на затвердження:

- Раді із забезпечення якості вищої освіти СумДУ, якщо дисципліна входить до загального циклу дисциплін університетського рівня;
- Раді з якості інституту (факультету) (або, за потребою, на спільне засідання Рад з якості інститутів (факультетів)), в усіх інших випадках.

Затвердження РПНД Радою із забезпечення якості вищої освіти відображається в інформаційному сервісі «Робочі програми» головою Ради через особистий кабінет.

5.7 Як правило, РПНД мають щорічно оновлюватися з урахуванням результатів моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм. Перегляд РПНД може здійснюватися за ініціативою робочої групи освітньої програми, кафедр, викладачів, яким доручено викладання навчальної дисципліни, інших стейкхолдерів.

Підставами для внесення змін в РПНД без повторного затвердження можуть бути:

- зміни на ринку праці та спеціальності, необхідність урахування галузевого та регіонального контексту;
- необхідність впровадження досвіду реалізації аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм;
- оновлення інформаційного та / або матеріально-технічного забезпечення реалізації ОП;
- отримані від здобувачів освіти, роботодавців та інших стейкхолдерів побажання та зауваження;
- пропозиції викладачів, зокрема тих, які ведуть заняття з дисциплін, результати навчання за якими залежать від результатів навчання з цієї дисципліни;
- пропозиції професійної спільноти (представники роботодавців та/або їх об'єднань);
- інші підстави.

Зміни та оновлення вносяться в Дані актуалізації РПНД (додаток 4), який затверджується засіданням кафедри, за якою закріплена навчальна дисципліна, та погоджується гарантом освітньої програми, та додається до оновленої версії РП.

Повному оновленню та повторному затвердженню в порядку, визначеному цією інструкцією, РПНД підлягає у разі:

- виявлення невідповідності якості РПНД потребам навчального процесу за результатами внутрішнього та/або зовнішнього моніторингу;
- змін законодавства, стандарту вищої освіти зі спеціальності, професійного стандарту або інших нормативних актів;
- зміни освітньої програми та / або навчального плану;
- суттєвих змін РПНД, а саме: перегляду змісту навчальної дисципліни, стратегій навчання, викладання та оцінювання та видів самостійної роботи;
- під час завершення п'ятирічного терміну дії РПНД.

5.8 Обов'язковому оприлюдненню підлягають силабуси та регламенти навчальних дисциплін, шляхом їх розміщення на веб-сайті університету в розділі «Каталог курсів». Оприлюднення забезпечується інформаційним сервісом «Робочі програми» наступного робочого дня після затвердження РПНД.

МОН України	Методична інструкція.	стор.13
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни	Версія 03

Силабус вибіркової навчальної дисципліни має бути доступний здобувачам освіти на момент здійснення вибору дисциплін на наступний семестр (модуль).

6. Особливості використання відкритих онлайн-курсів при укладанні РПНД

6.1 Розробники можуть включати в РПНД масові онлайн-курси таких платформ, як Prometheus, VUMonline, EdEra, Coursera, edX, FutureLearn тощо ⁸⁾⁹⁾.

6.2 Можливі варіанти використання масових онлайн-курсів при навчанні та викладанні⁹⁾:

- масовий онлайн-курс як складова навчальних занять за навчальною дисципліною (практичні заняття, лабораторні заняття, тренінги тощо). Інформація про це конкретизується у підрозділі 7 «Види навчальних занять»;
- масовий онлайн-курс як окреме індивідуальне завдання, що зараховується здобувачу вищої освіти за умови пред'явлення сертифікату. Інформація про це конкретизується у підрозділі 8.2 «Види навчальної діяльності»;
- окремі завдання / блоки / теми масового онлайн-курсу як завдання для самопідготовки, з подальшим опрацюванням вивченого у процесі організованої викладачем діяльності. Інформація про це конкретизується у підрозділі 8.2 «Види навчальної діяльності».

При цьому обов'язковим є дотримання вимоги, щоб знання й навички, які формуються під час проходження певного масового онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними результатами навчання дисципліни та перевірялись у сумативному оцінюванні⁹⁾.

7. Прикінцеві положення.

7.1 Інструкція вводиться в дію з наступного дня після затвердження наказом ректора.

7.2 Зміни та доповнення до Інструкції можуть вноситися наказом ректора або наказом ректора за рішенням вченої ради університету або відповідного дорадчого органу. У такому самому порядку Інструкція скасовується.

7.3 Відповідальність за актуалізацію Інструкції та контроль за виконанням її вимог несуть посадові особи університету відповідно до їх функціональних обов'язків.

РОЗРОБНИК ІНСТРУКЦІЇ:

Начальник
навчально-методичного відділу

Олена КРИКЛІЙ

ПОГОДЖЕНО:

Проректор

Інна ШКОЛЬНИК

⁸ Про змішане навчання з окремих дисциплін. Наказ ректора №0537-І від 19.07.18 р.

⁹ Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах передвищої та вищої освіти. Міністерство освіти і науки України.

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.14
СумДУ	Додаток 1 – Робоча програма навчальної дисципліни.	Версія 03

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Назва інституту (факультету)
Назва кафедри**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ (вказати назву дисципліни)

Рівень вищої освіти	
Спеціальність	
Освітня програма	

Затверджено рішенням Ради з якості інституту
(факультету) ¹⁰⁾

Протокол від _____ 201__ р. № _____
Голова Ради з якості інституту (факультету) /

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Суми 202__ р.

¹⁰⁾ Робочі програми навчальних дисциплін циклу загальної підготовки загальноуніверситетського рівня розглядаються та затверджуються рішенням Ради із забезпечення якості освіти та освітньої діяльності Сумського державного університету

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.15
СумДУ	Додаток 1 – Робоча програма навчальної дисципліни.	Версія 03

**ДАНІ ПРО РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ПОГОДЖЕННЯ
РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Розробник:

_____, _____
(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Рецензування програми дисципліни	робочої навчальної дисципліни	_____
		Прізвище, ініціали, посада рецензента або дата і номер протоколу засідання експертної ради роботодавців
Розглянуто та схвалено на засіданні робочої проєктної групи (РПГ) освітньої програми ²⁾	«_____» (назва освітньої програми)	протокол від _____ .№ _____ Керівник РПГ (гарант освітньої програми) _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри	_____ (назва кафедри)	протокол від _____ .№ _____ Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

²⁾Лише для дисциплін блоку професійної та практичної підготовки. Якщо дисципліна блоку професійної та практичної підготовки викладається для декількох освітніх програм, робоча програма має бути розглянута та схвалена на засіданнях робочих проєктних груп за всіма освітніми програмами.

МОН України	Методична інструкція.	стор.16
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Робоча програма навчальної дисципліни.	Версія 03

І СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	
Повна назва структурного підрозділу	
Розробник(и)	
Рівень вищої освіти	
Семестр вивчення навчальної дисципліни	
Обсяг навчальної дисципліни	
Мова(и) викладання	
2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	
Статус дисципліни	
Передумови для вивчення дисципліни	
Додаткові умови	
Обмеження	
3. Мета навчальної дисципліни	
4. Зміст навчальної дисципліни	
5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни	
Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:	
РН1.	
РН2.	
РН3.	
РН4.	
РН5.	
6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів	

МОН України	Методична інструкція.	стор.17
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Робоча програма навчальної дисципліни.	Версія 03

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

7. Роль навчальної дисципліни у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

8. Види навчальних занять

--

9. Стратегія викладання та навчання

9.1. Методи викладання та навчання

--

9.2. Види навчальної діяльності

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

--

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

--

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

--

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

--

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

--

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.20
СумДУ	Додаток 3 – Додаток 2 до робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 03

Додаток 2

РЕГЛАМЕНТ ДИСЦИПЛІНИ « _____ »	
Ступінь вищої освіти - Спеціальність Освітня програма _____	
Рік навчання _____, семестр _____	
Форма навчання _____ (денна, заочна)	
Мова викладання _____ (українська, англійська)	
Викладач	
Контактна інформація викладача	
Час та місце проведення консультацій	
Посилання на освітні платформи, що використовуються для вивчення дисципліни	
Засоби зворотного зв'язку	

ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<i>Політика щодо академічної доброчесності</i>	
<i>Політика щодо використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань навчальної дисципліни</i>	
<i>Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу</i>	
<i>Політика щодо відвідування</i>	
<i>Політика оцінювання</i>	
<i>Політика щодо оскарження результатів оцінювання</i>	

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.22
СумДУ	Додаток 5 – Опис результатів навчання та навчальної діяльності здобувачів вищої освіти із застосуванням сучасної класифікації Б. Блума	Версія 03

Рівень навчального результату здобувача освіти	Характеристика результату, якого досягають здобувачі вищої освіти	Ключові дієслова, які допомагають сформулювати результат навчання за дисципліною	Ключові дієслова, з використанням яких можна побудувати діяльність здобувачів вищої освіти та сформулювати критерії оцінювання
1	2	3	4
Знання	Запам'ятовування і відтворення змісту навчальної інформації, наприклад: факти, поняття, терміни, теорії.	Знати, називати, впорядковувати, збирати, визначати, описати, знаходити, перевіряти, дублювати, помічати, складати список, повторювати, відтворювати, показувати, казати, устанавлювати зв'язок тощо	Визначте, назвіть, повторіть, складіть список, тощо.
Розуміння	Здатність сприймати викладене і передавати в іншій формі, пояснити ідеї та поняття	пояснити, класифікувати, асоціювати з, змінювати, з'ясовувати, перетворювати, будувати, описувати, обговорювати, виділяти, виражати, розширювати, ідентифікувати, ілюструвати, інтерпретувати, робити висновок, пояснювати різницю між, розпізнавати, передбачати, доповідати, вибирати, переглядати, перекладати, тощо.	Обговоріть, поясніть, розкажіть, тощо.
Застосування	Уміння застосовувати у новій ситуації знання, набуті раніше, використовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях.	застосовувати, змінювати, обчислювати, оцінювати, вибирати, демонструвати, розробляти, виявляти, завершувати, знаходити, ілюструвати, модифікувати, організовувати, передбачати, готувати, зараховувати до, планувати, вибирати, показувати, перетворювати, використовувати, окреслювати та інші.	Продемонструйте, застосуйте, проілюструйте, інтерпретуйте, тощо

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.23
СумДУ	Додаток 5 – Опис результатів навчання та навчальної діяльності здобувачів вищої освіти із застосуванням сучасної класифікації Б. Блума	Версія 03

1	2	3	4
Аналіз	Вміння розбивати інформацію на окремі складові, порівнювати частини, встановлюючи взаємозв'язки, логіку, класифікуючи, розуміючи модель, структуру їхньої організації	упорядковувати, аналізувати, розділяти на складові, обчислювати, розділяти на категорії, порівнювати, класифікувати, поєднувати, протиставляти, критикувати, дискутувати, визначати, робити висновок, виводити, виділяти, розділяти, оцінювати, випробовувати, експериментувати, ілюструвати, досліджувати, співвідносити, тестувати тощо.	Проаналізуйте, обчисліть, категоризуйте, проведіть експеримент, порівняйте, співвіднесіть, перевірте, тощо.
Оцінка	Вміння робити кількісні або якісні оцінки, що оснований на використанні критеріїв або стандартів, та формулювати цілісні судження про ідеї, дослідження, рішення, методи, тощо, обґрунтовувати власне думку, рішення або твердження.	Перевіряти, обґрунтовувати, оцінювати, встановлювати, аргументувати, вибирати, поєднувати, порівнювати, робити висновок, критикувати, захищати, рейтингувати, розсуджувати, виміряти, передбачати, рекомендувати, співвідносити з, узагальнювати, ухвалювати тощо.	Доведіть, поясніть, обґрунтуйте, підсумуйте, оцініть, виберіть, підтвердьте, тощо.
Синтез / створення	Уміння продукування власного та оригінального на базі отриманих знань та навичок, проаналізованої інформації, а також здатність до творчого поєднання частин або елементів у нове ціле з іншими властивостями.	Створити, планувати, оптимізувати, вдосконалити	Створіть, розробіть, тощо.

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.24
СумДУ	Додаток 6 – Узгодження методів навчання, видів навчальної діяльності та формування соціальних навичок	Версія 03

Соціальні навички	Методи навчання, види навчальної діяльності
1	2
Критичне мислення	Робота в малих групах Лекція із запланованими (умисними) помилками Кейси Написання статей Редагування наукових текстів Написання анотації Вебквест
Креативність	Візія майбутнього Моделювання ситуацій Творчі вправи Створення проблемних ситуацій
Здатність брати на себе відповідальність Уміння приймати рішення Лідерство Уміння вирішувати конфлікти	Симуляція Дебати Дискусія Інтерактивний метод Мозковий штурм Проектне навчання Фасилітація Кейси
Когнітивна гнучкість	Написання анотації Робота в малих групах Творчі вправи Евристичний метод / евристична бесіда Створення проблемних ситуацій Симуляція Рольові та ділові ігри Інтерактивний метод Мозковий штурм Проектне навчання
Організаторські вміння Командоутворення Уміння працювати в команді Ініціативність	Робота в малих групах Самостійна (індивідуальна та групова) дослідницька діяльність Творчі вправи Створення проблемних ситуацій Симуляція Рольові та ділові ігри Дебати Дискусія Інтерактивний метод Метод проєктів Фасилітація

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.25
СумДУ	Додаток 6 – Узгодження методів навчання, видів навчальної діяльності та формування соціальних навичок	Версія 03

1	2
Тайм-менеджмент	Практикум Тренінг Виконання індивідуальних завдань Моделювання ситуацій Самостійна (індивідуальна та групова) дослідницька діяльність Робота в малих групах
Комунікабельність/ уміння комунікувати	Дебати Дискусія Інтерактивний метод Мозковий штурм Робота в малих групах Творчі вправи Кейс-метод Евристичний метод / евристична бесіда Симуляція Рольові та ділові ігри Фасилітація Практикум Тренінг Майстер-клас
Адаптивність Уміння працювати в критичних умовах Стресостійкість	Виконання індивідуальних завдань Самостійна (індивідуальна та групова) дослідницька діяльність Практикум Тренінг Дискусія Фасилітація Майстер-клас
Самонавчання та саморозвиток Самоменеджмент	Створення особистісного і професійного портфоліо Виконання індивідуальних завдань
Емоційний інтелект та управління емоціями	Створення ситуацій емоційно-етичних переживань Моделювання ситуацій Створення ситуації успіху Робота в малих групах Творчі вправи

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.26
СумДУ	Додаток 7 – Рецензія на робочу програму навчальної дисципліни	Версія 03

Рецензія на робочу програму навчальної дисципліни

Назва дисципліни

№	Характеристика	Зазначити відповідність	Примітки
1.	Відповідність очікуваних результатів навчання навчальної дисципліни програмним результатам навчання	Так/Ні/Не передбачено (для ДВВ)	
2.	Відповідність стратегії викладання та навчання очікуваним результатам навчання навчальної дисципліни та програмним результатам навчання	Так/Ні	
3.	Відповідність методів підсумкового сумативного оцінювання очікуваним результатам навчання навчальної дисципліни та програмним результатам навчання	Так/Ні	
4.	Відповідність тематики предметній області, що визначена в стандарті та освітній програмі	Так/Ні/Не передбачено (для ДВВ)	
5.	Дисципліна передбачає активні методи навчання (бізнес-симуляції, ділові ігри, кейс-стаді, тренінги тощо)	Так/Ні	
6.	Дисципліна передбачає практико орієнтовані методи навчання для формування фахових програмних результатів навчання	Так/Ні/Не передбачено ОП	
7.	Дисципліна передбачає методи викладання та навчання, засновані на дослідженнях	Так/Ні/Не передбачено ОП	
8.	Рекомендована література	Так/Ні	
	є актуальною (основна література видана не раніше ніж протягом останніх 5 років, додаткова – 10 років)	Так/Ні	
	містить методичні рекомендації та гіперпосилання на них	Так/Ні	
	містить англomовні джерела	Так/Ні	
	містить міжнародні інформаційні ресурси та бази даних	Так/Ні	
	містить наукові публікації/методичні розробки за авторством викладача(ів) цієї навчальної дисципліни	Так/Ні	
9.	Визначено ресурси/платформи для дистанційного/змішаного навчання	Так/Ні	
10.	Передбачено можливість зарахування результатів неформальної освіти, зокрема масових онлайн курсів	Так /Ні	
11.	Спеціалізоване обладнання та програмне забезпечення, визначене стандартом вищої освіти, необхідне при вивченні фахових дисциплін, наявне та відповідає вимогам	Так/Ні/Не передбачено (для ДВВ)	
12.	Чи орієнтована дисципліна на розвиток соціальних навичок (soft skills), зокрема розвиває міжсекторні навички та «ключові компетентності», що стосуються впровадження Цілей сталого розвитку (системне та критичне мислення, самосвідомість, комплексне розв'язання проблем; творчість, підприємливість, допитливість та навички навчання, соціальна відповідальність, уміння взаємодіяти з людьми, уміння працювати у міждисциплінарних умовах тощо)	Так/Ні	
	сформульовано у РН	Так/Ні/Не передбачено	
	відображено у методах викладання та навчання	Так/Ні	
	передбачене оцінювання рівня досягнення soft skills	Так/Ні	

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни.	стор.27
СумДУ	Додаток 7 – Рецензія на робочу програму навчальної дисципліни	Версія 03

13.	Змістовне наповнення РП формує розуміння предметних областей Цілей сталого розвитку, знання та розуміння їх значення, структури та варіантів використання	Так/Ні/Не передбачено	
14.	Зауваження, пропозиції та рекомендації (за потреби):		
15.	Коментар розробника(ів) на рецензію (за потреби):		
16.	Загальний висновок: Робочу програму рекомендовано до затвердження Робочу програму рекомендовано до затвердження з усуненням зауважень, наведених в п.14 рецензії Робоча програма потребує доопрацювання в частині.....		

Дані рецензента:

Посада, науковий ступінь,
вчене звання

підпис

Ім'я ПРІЗВИЩЕ